

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Sobierajski (spr.)
Sędziowie:	SSA Anna Kowacz-Braun SSA Teresa Rak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa K. K.

przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w N.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 13 listopada 2014 r. sygn. akt I C 958/13

1. oddala apelację;

2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa- Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata J. B. kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych sześćdziesiąt groszy) w tym 27,60 zł podatku od towarów i usług tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu

w postępowaniu apelacyjnym.

Pozwem z 8 lipca 2013 r. powód K. K. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od strony pozwanej Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w N. kwoty 80.000 zł jako zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych podczas odbywania kary pozbawienia wolności.

Pozwany Skarb Państwa zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa, zarzucił iż funkcjonariuszom zakładu karnego nie można przypisać bezprawności zachowań.

Wyrokiem z 13 listopada 2014 r., sygn. akt I C 958/13, Sąd Okręgowy w Nowym Sączu oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach.

Orzeczenie zapadło na tle następującego stanu faktycznego.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód K. K. był osadzony w Zakładzie Karnym w N. w okresie od 19 marca 2013 r. do 2 lipca 2013 r. w różnych celach, w tym w okresie od 28 marca 2013 r. do 22 kwietnia 2013 r. w celi o powierzchni 26,08 m⁽²⁾, w której przebywało w tym czasie 11 osadzonych. Jedynie w tym czasie pobyt powoda w zakładzie karnym odbywał się w warunkach przeludnienia, tj. bez zachowania minimalnej normy 3 m⁽²⁾ na osobę. Pobyt ten wynikał z decyzji dyrektora Zakładu Karnego z 28 marca 2013 r., a został przedłużony decyzją z 5 kwietnia 2013 r., która była poprzedzona zgodą sędziego penitencjarnego z 3 kwietnia 2013 r. Decyzje te nie zostały zaskarżone przez powoda. W czasie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w N. każdy osadzony dysponował oddzielnym łóżkiem z materacem i miejscem do spożywania posiłków. Łóżka są przymocowane do podłogi ze względów bezpieczeństwa. Każdemu osadzonemu wydaje się co miesiąc mydło, pastę do zębów, maszynkę do golenia i rolkę papieru toaletowego, a także środki do utrzymania celi w czystości. W każdej celi jest kącik sanitarny wyposażony w niezbędną armaturę i urządzenia, oddzielony stałą zabudową z płyt wiórowych, która nie sięga sufitu. Obudowa ma drzwi zamykane od wewnątrz na zasuwkę lub haczyk. W celach oddziałów II i III Pawilonu (...) w którym przebywał powód, jest bieżąca ciepła woda, natomiast w celach oddziału IV Pawilonu (...) w którym powód był umieszczony od 16 maja 2013 r. do 2 lipca 2013 r., jest tylko bieżąca zimna woda, lecz na korytarzu jest punkt poboru gorącej wody; ponadto osadzeni mają w celach czajniki i grzałki elektryczne, którymi podgrzewają wodę również do celów sanitarnych. Raz w tygodniu osadzeni korzystają z łaźni. Cele są ogrzewane, mają otwierane okna, a ponadto większość z nich – także kratki wentylacji grawitacyjnej. Posiłki dostarczane są bezpośrednio do celi w odpowiedniej temperaturze. Każdy osadzony ma możliwość korzystania z biblioteki, zajęć w świetlicy i gier. Prenumerowana jest prasa codzienna, dostarczana do każdej celi i działa radiowęzeł. Osadzeni wychodzą na spacer.

W rozważaniach prawnych Sąd, odwołując się do art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., art. 110 § 2 k.k.w. oraz art. 3 Europejskiej Konwencji, uznał, że roszczenie o zadośćuczynienie nie mogło zostać uwzględnione. Spośród wymienionych przez powoda niedogodności jedynie jego pobyt w przepelnionej celi oznaczał naruszenie jego dóbr osobistych, jednak działaniu strony pozwanej w tym zakresie nie można przypisać bezprawności, ponieważ jego podstawą były zgodne z prawem decyzje dyrektora Zakładu Karnego, a pobyt, na który zresztą powód się zgodził, był krótkotrwały. Sąd przyjął, że strona pozwana zapewniała osadzonym odpowiednie standardy, w tym sanitarne, i czyniła wszystko, by zapewnić powodowi właściwe warunki odbywania kary pozbawienia wolności, a niedogodności – niewątpliwie wpływające na subiektywne odczucia dyskomfortu – nie naruszały jego praw. Sąd ocenił twierdzenia powoda jako przerysowane. Sąd uznał też, że art. 448 k.c. przewiduje fakultatywne zasądzenie zadośćuczynienia w przypadku naruszenia dóbr osobistych i brak podstaw do przyznania zadośćuczynienia w przypadku, gdy wprawdzie doszło do naruszenia dóbr osobistych, lecz wynikająca stąd dolegliwość jest nieznaczna.

Apelację od wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości oraz zarzucając:

1. naruszenie prawa materialnego, a to:

a) art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w zw. z art. 40 i art. 41 ust. 4 Konstytucji RP oraz art. 110 § 2 k.k.w. przez ich niezastosowanie,

b) art. 248 § 1 k.k.w. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie,

2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. przez niezgodną z zasadami prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez zasądzenie na jego rzecz kwoty 80.000 zł wraz z kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie .

Sąd Apelacyjny akceptuje i przyjmuje za własny stan faktyczny ustalony przez Sąd Okręgowy, czyniąc go podstawą rozstrzygnięcia apelacyjnego, a także co do zasady podziela zamieszczone w zaskarżonym wyroku wywody prawne.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., należy stwierdzić, że jest to zarzut blankietowy, niepoparty żadną argumentacją i dlatego nie może zostać uznany za uzasadniony. Skarżący nie wskazał, które ustalenia faktyczne kwestionuje ani które spośród zgromadzonych w sprawie dowodów miały zostać przez Sąd Okręgowy ocenione „niezgodnie z zasadami prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego”, poprzestając na ogólnym sformułowaniu zarzutu w części wstępnej apelacji. Skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów, skarżący powinien jednak wskazać konkretne uchybienie.

Nietrafny jest zarzut obrazy art. 248 § 1 k.k.w. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, ponieważ norma wynikająca z tego przepisu nie była podstawą zaskarżonego rozstrzygnięcia, co jednoznacznie wynika z jego pisemnego uzasadnienia. Dawny art. 248 § 1 k.k.w. utracił moc z dniem 6 grudnia 2009 r. wskutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 26 maja 2008 r., SK 25/07, a w jego miejsce wprowadzono znowelizowany art. 110 k.k.w., do którego dodano §§ 2a – 2i. Dwie decyzje, w oparciu o które czasowo umieszczono powoda w przepełnionej celi, nie zostały wydane na podstawie art. 248 § 1 k.k.w., gdyż wskazany przez autora apelacji przepis nie obowiązywał już ani w czasie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w N., ani tym bardziej w czasie wyrokowania przez Sąd I instancji.

Przechodząc natomiast do oceny drugiego z zarzutów naruszenia prawa materialnego, a to art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., art. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej jako „Europejska Konwencja”) w zw. z art. 40 i art. 41 ust. 4 Konstytucji RP oraz art. 110 § 2 k.k.w. przez ich niezastosowanie, należy stwierdzić, że jest on również nieskuteczny.

Podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego w N. w kontekście ewentualnego naruszenia dóbr osobistych K. K. w związku z panującymi w zakładzie karnym warunkami bytowymi i brakiem należytej opieki zdrowotnej, stanowią art. 448 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. i art. 23 i 24 k.c. Zgodnie z art. 417 § 1 k.c., odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, jest niezależna od winy podmiotu realizującego tę władzę. Oznacza to, że roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w takiej sytuacji oparte jest na samym tylko bezprawnym naruszeniu tego dobra, przy czym ciężar udowodnienia, że doszło do naruszenia dobra osobistego spoczywa na powodzie (art. 6 k.c.), pozwanego zaś obciąża dowód, że naruszenie dobra osobistego nie było bezprawne (art. 24 k.c.).

Oceniając zasadność roszczeń powoda o zadośćuczynienie, Sąd Okręgowy trafnie odwołał się do dorobku orzecznictwa w zakresie interpretacji przepisów o ochronie dóbr osobistych. Sąd Apelacyjny podziela ocenę Sądu Okręgowego co do charakteru prawnego działania strony pozwanej polegającego na czasowym umieszczeniu powoda w przeludnionej

celi. Działanie to mogło naruszyć dobra osobiste K. K. w postaci jego godności (art. 23 k.c. i art. 30 Konstytucji RP). Jak przesądził Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów, III CZP 25/11, umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych, a odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną tym naruszeniem nie zależy od winy. Nadmierne zagęszczenie w celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne. Działanie to nie może być jednak uznane za bezprawne, ponieważ było oparte na zgodnych z prawem, niezaskarżonych przez osadzonego decyzjach dyrektora Zakładu Karnego z 28 marca 2013 r. i 5 kwietnia 2013 r. Druga z decyzji, przedłużająca ten okres, została poprzedzona zgodą sędziego penitencjarnego z 3 kwietnia 2013 r., a łączny pobyt skazanego w celi nr 202, niespełniającej minimalnych norm powierzchniowych określonych w art. 110 § 1 k.k.w., nie przekroczył 28 dni. Tym samym zostały spełnione wszystkie wymogi art. 110 § 2b i § 2c k.k.w. Także w odniesieniu do roszczeń opartych na art. 448 k.c. obowiązuje domniemanie, że udowodnione naruszenie dóbr osobistych jest bezprawne, chyba że zostaną wykazane okoliczności wyłączające bezprawność danego naruszenia, a więc stosuje się konstrukcję przewidzianą w art. 24 k.c. Oznacza to z jednej strony, że dochodzący roszczenia o zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c. nie jest obciążony obowiązkiem wykazania bezprawności naruszenia, jednak z drugiej – że nie każde, a tylko bezprawne naruszenie dóbr osobistych może prowadzić do zasądzenia na rzecz pokrzywdzonego zadośćuczynienia w oparciu o art. 448 k.c. Wbrew zarzutowi skarżącego, Sąd I instancji prawidłowo zastosował tę konstrukcję i reguły rozkładu ciężaru dowodu i przyjął, że w tych konkretnych okolicznościach storna pozwana skutecznie wykazała przesłanki wyłączające bezprawność jej działania w postaci umieszczenia powoda czasowo w celi poniżej ustawowego minimum. Kończąc wątek braku bezprawności omawianego naruszenia, należy także podkreślić, że powód K. K. miał świadomość, iż będzie przebywał w celi w warunkach przeludnienia i zgodził się na to, nie chcąc być często przenoszonym z celi do celi. Istotnym elementem oceny jest w tym przypadku również czas trwania nieodpowiedniego traktowania. Przejściowy pobyt skazanego w celi wprawdzie nieodpowiadającej międzynarodowym standardom, jednak za jego przyzwoleniem i po spełnieniu warunków dopuszczalności takiego pobytu według ustawy, nie stanowi, w ocenie również Sądu Apelacyjnego, podstawy do stwierdzenia, że naruszenie dóbr osobistych powoda było bezprawne.

Sąd I instancji prawidłowo ocenił też, że pozostałe warunki izolacji więziennej, na które zwraca uwagę powód, nie stanowiły naruszenia jego dóbr osobistych. Na konkretne warunki uwięzienia składają się różne parametry, takie jak m.in. powierzchnia pomieszczenia przypadająca na jedną osobę, dostęp światła i powietrza, infrastruktura sanitarna, warunki snu i jedzenia oraz możliwość przebywania poza celą. W niektórych wypadkach ocena odpowiednich warunków wymaga uwzględnienia indywidualnych cech osadzonego, np. jego wieku lub stanu zdrowia, chociaż akurat pod tym względem sytuacja osobista K. K. nie wyróżnia się. Warunki panujące w Zakładzie Karnym w N. odpowiadają obowiązującym przepisom określającym warunki odbywania kary pozbawienia wolności, co potwierdziła chociażby kontrola sędziego penitencjarnego, na której wynikach również oparł się Sąd I instancji. Pobyt w zakładzie karnym nieodłącznie wiąże się z wieloma niedogodnościami i ograniczeniami swobody, które stanowią jednak naturalny element wykonywania kary pozbawienia wolności, będącej ze swej istoty środkiem represyjnym. Kara – po to, by mogła spełniać swoje cele wychowawcze i resocjalizacyjne – musi być odczuwalna i dolegliwa, rzecz jasna w stopniu dozwolonym w demokratycznym państwie prawnym. Osoba odbywająca karę pozbawienia wolności nie może zatem zasadnie oczekiwać, że zostanie umieszczona w zakładzie karnym w warunkach przyjemnych, komfortowych, zbliżonych do domowych, nie takie są bowiem założenia tej kary, a i Państwo Polskie nie dysponuje stosownymi możliwościami.

Powyższe rozważania prowadzą do konstatacji, że kara pozbawienia wolności była w stosunku do powoda K. K. wykonywana w sposób nie urągający zasadom humanitaryzmu (art. 41 ust. 4 Konstytucji RP), a podczas pobytu w Zakładzie Karnym w N. nie został on poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu – tym samym nie naruszono wobec niego zakazu ustanowionego w art. 40 zd. 1 Konstytucji RP i art. 3 Europejskiej Konwencji. Podniesione zarzuty naruszenia prawa materialnego są zatem nietrafne.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w punkcie I wyroku.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w punkcie II wyroku na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zasądzając od przegrywającego sprawę w całości powoda K. K. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł (§ 11 pkt 25 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w zw. z art. 99 k.p.c.). W punkcie III wyroku przyznano od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Nowym Sączu na rzecz adwokata J. B. kwotę 147,60 zł, w tym 27,60 zł podatku od towarów i usług, z tytułu wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym (art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze oraz § 11 pkt 25 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 i § 2 ust. 3 rozporządzenia).